

UNDERVISNINGS-ASSISTENTER ER VEJEN FREM FOR FOLKESKOLEN

Stadig flere elever henvises til specialundervisning, fordi de forstyrres. Men med den rigtige indsats kan de sagtens blive i klassen. **En voksen mere i klassen er vejen frem for folkeskolen**, skriver FRANS ØRSTED ANDERSEN og ANDREAS RASCH-CHRISTENSEN i Asterisk-kommentaren.

Af FRANS ØRSTED ANDERSEN
& ANDREAS RASCH-CHRISTENSEN

Danmark er en af skolens største udfordringer specialundervisningen. Store dele af skolens ressourcer bruges på dyr specialundervisning, og effekten af den står ofte slet ikke i et rimeligt forhold til de kolossale ressourcer, der anvendes på dette felt. Undersøgelser peger på, at dansk specialundervisning i mange sammenhænge ikke har en tilstrækkelig positiv effekt på elevernes læring og trivsel. Men med den rigtige indsats kan de sagtens blive i klassen. En voksen mere i klassen kan være med til at tage det værste tryk hos de elever, der har en kort lunte, er ukoncentrerede og umodne.

Spørgsmålet er, hvad man stiller op? Et af svarene har været eksperimenter med helledagsskoler, hvor man bl.a. har forestillet sig, at samarbejdet med pædagoger og pædagogmedhjælpere om at løfte skolens inklusionsopgaver kunne bære frugt. Koblet med udenlandske erfaringer med brug assistenter i skolen førte det til landsdækkende forsøg med brug af undervisningsassistenter i den danske folkeskole. I skoleårene 2009-2011 har ca. 100 danske skoler gennemført pædagogiske forsøg med brug af undervisningsassistenter i folkeskolen, sat i værk af Undervisningsministeriet. Mens vi venter på konklusionerne af de danske forsøg, er det relevant at se på, hvad den internationale forskning siger om brugen af undervisningsassistenter.

I Finland har man mange års gode erfaringer med undervisningsassistenter, og vi kender til tilsvarende ordninger i Sverige, Norge, Holland og Storbritannien. Fra de hollandske, finske og britiske forsøg er der indikatorer på, at brugen af undervisningsassistenter kan være med til at forhindre, at eleven glider ned i en diagnosticering og skal have specialundervisning. Forskning fra Storbritannien fastslår, at lærerne oplever, at det er lettere at tackle store, urolige og vanskelige klasser, når der er en assistent til stede. Den britiske forskning viser også, at lærerne har overskud til at eksperimentere med flere kreative og praktiske undervisningsformer til gavn for elevernes læring. Endelig medvirker den britiske ordning til, at elevernes boglige færdigheder forbedres.

Differentiering af elevers læring er en nødvendig forudsætning for at kunne inkludere flere elever i almenundervisningen. I Finland har ordningen betydet, at lærerne bedre er i stand til at tage højde for princippet om undervisningsdifferentiering. Dvs. at lærerne, med en assistent i klassen, bedre er i stand til på én gang at tilgodese hele klassens fællesskab samt elevernes individuelle faglige og sociale forskelle. Det er lige nøjagtigt det, der adskiller undervisningsdifferentiering fra elevdifferentiering, hvor man kun har den individuelle elev i fokus. De finske undersøgelser viser også, at ordningen medfører mere ro og engagement i klassen.

Præcis sådanne forhold definerer de danske lærere som hovedudfordringer. Specielt de

nyansatte lærere ser det som en hovedudfordring at håndtere urolige elever, og store dele af lærerstaben finder det vanskeligt at tilgodese de mange forskellige individuelle, faglige og sociale forudsætninger. I Finland løser assistenterne ikke selv opgaverne for lærerne, men understøtter dem ved fx at rette ekstra opmærksomhed mod de urolige elever. Det omvendte kan periodisk også være tilfældet: Lærerne kan rette hovedopmærksomheden på de urolige/besværlige elever, mens assistenten koncentrerer sig om resten. I Finland har det vist sig hensigtsmæssigt med en klar arbejdsdeling: Det er læreren, der har ansvaret, ledelsen, forberedelsestiden og den didaktiske ekspertise.

De finske undervisningsassistenter giver typisk en støtte, som tager udgangspunkt i klassens almindelige undervisningsmateriale, men er tilpasset den enkelte elevs situation og behov. Assistenternes virke i Finland er også i høj grad af praktisk karakter. Assistenten Beate fortæller for eksempel, at hun ud over opgaver i timerne normalt også tager sig af gårdvagt i frikvartererne, ligesom hun dagligt deltager i skolens morgenpasning af de små elever. I undervisningstiden bruger Beate flere timer på at assistere en fysisk handicappet pige. Det kan fx dreje sig om at hjælpe hende med at tage sit tøj af og på og med at bære hendes taske hen til klassen. Også assistance til den handicappede elev i frokostpausen er en del af opgaverne såvel som arbejdet med at assistere denne og andre elever med at komme af og på skolebussen.

Fra store metaundersøgelser ved vi, at målrettet undervisning og lærernes kompetencer i klasseledelse er væsentlig i forhold til udvikling af elevernes faglige og sociale læring. De finske lærere kan udfolde de kompetencer på anderledes måder, når de har hjælp og støtte fra undervisningsassistenter. Det påvirker formodentlig også rekrutteringen til den finske læreruddannelse i positiv retning. I Finland er det at være lærer forbundet med faglighed og prestige, fordi lærernes kerneydelse – undervisning og klasseledelse – er omdrejningspunkt for arbejdet. Det tiltrækker mange unge ansøgere til læreruddannelsen. Ja, lærerhvervet har længe været på top-tre listen for de mest foretrukne karrierer blandt finsk ungdom, og kun ca. hver tiende håbefulde ansøger kommer ind på de eftertragtede pladser på læreruddannelsen i Finland.

I en nylig undersøgelse i fem danske kommuner bekræftes det, at også danske lærere helst vil bruge mest mulig tid på undervisning. Det betyder noget for deres lyst vilje til at blive i jobbet. Men lærerne udtrykker også, at de mange andre opgaver, som de skal håndtere, går ud over deres arbejdsglæde og

FAKTA OM UNDERVISNINGS- ASSISTENTER

Undervisningsassistenter er en ny stillingstype hentet fra det finske skolesystem. I skoleårene 2009-2011 har ca. 100 danske skoler gennemført pædagogiske forsøg med brug af undervisningsassistenter. Forsøgene er sat i værk af Undervisningsministeriet. Alle kommuners forsøg er blevet fulgt tæt og evalueret, bl.a. af lektor Frans Ørsted Andersen i samarbejde med UC VIA og Rambøll, på vegne af Undervisningsministeriet. Den samlede, landsdækkende rapport offentliggøres sandsynligvis i løbet af vinteren 2011-2012.

mulighed for at fokusere på kerneydelsen. Fra Finland, Norge, Holland og England ved vi, at undervisningsassistenter – hvis de bruges rigtigt – kan afhjælpe et sådant problem.

I Finland er assistenter ikke lærere. Det forhold forekommer overordentlig betydningsfuldt, hvis en sådan ordning skal blive en succes. Også britiske forskningsreview viser, at der skal være en klar rollefordeling mellem lærer og assistent. Læreren skal være lærer, og assistenten udfører nogle af de utallige opgaver, der er dukket op i moderne skoler med stigende inklusion, brug af IT, AV

og mobilteknologi, meget varierede undervisnings- og arbejdsformer, mere vejledning osv. Det er vigtigt, at der sker en afklaring af, hvad lærerne skal varetage, og hvilke opgaver assistenten skal håndtere. Det er vigtigt, at assistenterne integreres i skolen som organisation. Hvis rollefordelingen skal afklares, så skal assistenterne være en del af skolens daglige samarbejdsrelationer.

De udenlandske erfaringer er altså positive og perspektivrige for de danske forsøg med undervisningsassistenter. Men de peger også på problemstillinger, som påkalder sig opmærksomhed. Assistenterne er ikke en mirakelkur i forhold til skolens forskellige problemer. De fleste af skolens opgaver håndteres bedst af lærere. De bør fortsat have hovedansvaret for ekspertisen i og ledelsen af undervisningen. Men samtidig viser erfaringerne altså, at det giver god mening at medtænke andre personalegrupper ind i skolens stadigt mere komplekse opgaveløsning. Det bliver i den sammenhæng interessant at se, hvorledes den nye regering, det nye folketing og kommunerne vil gøre brug af erfaringerne fra udlandet, fra lokale forsøg og fra den landsdækkende to-årige forsøgsperiode med brug af undervisningsassistenter i folkeskolen.

Kommer der en mere permanent landsdækkende, statsligt finansieret ordning, eller bliver det mere op til kommunerne selv at finde ud af at videreføre forsøgene og erfaringerne i lokal sammenhæng? Eller en blanding? ■

LÆS MERE:

Frans Ørsted Andersen og Gitte Højfeldt: *Undervisningsassistent. Hvorfor? Hvornår? Hvem? Hvordan?*, Hans Reitzels Forlag, 2011.
www.laererassistents.dk

FRANS ØRSTED ANDERSEN

Lektor, ph.d., Center for Grundskoleforskning, Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet.

ANDREAS RASCH-CHRISTENSEN

Forskningschef, ph.d., VIA University College.